

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1932 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet i vissa fall att tillhandahålla förnödenheter m. m. för ordningsmaktens behov dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 11 mars 1932 dagtecknad, till lagutskottet hänvisad proposition, nr 179, vilken överlämnats till första lagutskottet och enligt överenskommelse mellan detta utskott och statsutskottet behandlats i sammansatt stats- och första lagutskott, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda statsrådsprotokoll över socialärenden samt lagrådsprotokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag om skyldighet i vissa fall att tillhandahålla förnödenheter m. m. för ordningsmaktens behov.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Då polisstyrka sammandrages för ordningens upprätthållande, äger länsstyrelse, där så av särskilda skäl finnes erforderligt, förordna, att ägare och innehavare av förnödenheter, transportmedel, rum för personal, hästar och fordon ävensom materialier och annat, som är oundgängligen erforderligt för polisverksamhetens uppehållande och icke med tillräcklig skyndsamhet kan på annat sätt anskaffas, skola vara skyldiga att på anfordran av polischefen i orten eller annat av länsstyrelsen bestämt polisbefäl mot full ersättning tillhandahålla vad sålunda erfordras.

Vid meddelande av sådant förordnande, som nu sagts, skall angivas den ort och den tid, för vilken förordnandet gäller.

2 §.

Anfordran skall, där så lämpligen låter sig göra, i första hand riktas till den, som å orten driver rörelse eller eljest mot ersättning tillhandagår allmänheten med vad som är i fråga.

Då så påfordras, skall anfordran göras skriftligen och överlämnas av polisman, försedd med vederbörligt tjänstetecken, samt kvitto lämnas å vad som mottages.

3 §.

Transportmedel och rum tillhandahållas med nyttjanderätt. I övrigt skall tillhandahållande ske med äganderätt, därest ej annat vid anfordran bestämts eller får anses överenskommet.

4 §.

I de fall, då begärd ersättning icke betalas av vederbörande polisbefäl, må framställning om ersättning göras hos länsstyrelsen, som har att utbetala vad som finnes skäligt. Erhåller sökanden efter klagan i vederbörlig ordning över länsstyrelsens beslut icke den ersättning han begärt, må han hos domstol föra talan i saken.

5 §.

Vägrar eller försummar någon att fullgöra anfordran enligt denna lag, äger vederbörande polisbefäl låta uttaga det begärda.

Den som gör sig skyldig till vägran eller försummelse, som nu sagts, dömes till dagsböter.

6 §.

Förseelse mot denna lag åtalas av allmän åklagare vid allmän domstol. Böter tillfalla kronan. Saknas tillgång till deras fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

7 §.

Vad i denna lag stadgats skall äga motsvarande tillämpning, då militär personal enligt vad därom är föreskrivet tages i anspråk för upprätthållande av allmän ordning.

8 §.

Närmare bestämmelser för tillämpning av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehäft en i anledning av propositionen inom andra kammaren av herr *Herou m. fl.* väckt motion, nr 522, vari hemställes, att riksdagen måtte avslå propositionen.

Den 24 oktober 1931 tillkallade chefen för socialdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande statssekreteraren B. G. H. Hammarskjöld (ordförande), landsfogden i Stockholms län E. W. Bergenfelt, borgarrådet i Stockholm K. G. Ewerlöf, filosofie doktorn S. Hansson i Göteborg samt landssekreteraren, nuvarande t. f. landshövdingen i Malmöhus län Hj. Kjäll att såsom utredningsmän inom departementet biträda med fortsatt behandling av frågan om ändrade bestämmelser beträffande ordningspolisens och kriminalpolisens organisation jämte vissa därmed sammanhängande spørsmål ävensom med skyndsamt utarbetande av förslag i dessa ämnen (jfr utskottets utlåtande nr 2).

Vid utredningsmännens överläggningar — i vilka jämväl deltog polismästaren i Stockholm E. Hallgren — behandlades i enlighet med de lämnade direktiven även frågan, vilka åtgärder som kunde komma i fråga för att förhindra, att en för ordningens uppehållande sammandragen polisstyrka mötte sådana svårigheter i fråga om anskaffande av erforderliga förnödenheter, materiel, transportmedel m. m., att verksamheten därav lede men.

I en på grundval av nämnda överläggningar inom departementet i januari 1932 upprättad »P. M. angående skyldighet för enskilda att tillhandahålla förnödenheter m. m. för ordningsmaktens behov» anfördes till en början:

»Tidigare har efter samråd med utredningsmännen framlagts förslag till förbättringar i fråga om styrkan och ändamålsenligheten av de maktmedel, som stå samhället till buds vid orostillfällen av svårare art. Även med hänsyn till de möjligheter, som gällande författningar lämna till vidtagande av sådana extraordinära åtgärder, som vid dylika tillfällen kunna vara erforderliga, torde emellertid vissa utökningar vara önskvärda. I detta avseende framträder särskilt nödvändigheten av att kunna meddela inskränkande ordningsbestämmelser av olika slag — en fråga som behandlas i annat sammanhang — men av synnerlig vikt är tydligen också, att samhället kan garantera den tillgängliga ordningsmakten tillgång till allt det, som för verksamheten är erforderligt. Lagbestämmelser i sistnämnda hänseende saknas för närvarande fullständigt. Att dylik tillgång icke kan erhållas på frivillighetens väg lär visserligen mera sällan bliva fallet, men erfarenheten torde med tydlighet visa, att en polisstyrkas verksamhet lätteligen kan betänkligt störas genom blockadåtgärder av det ena eller andra slaget. Även om befolkningen icke står samlad i dylika aktioner och även om man således alltid torde kunna utgå ifrån att det å orten finnes personer, som äro *villiga* att i erforderlig utsträckning bistå polismakten med förnödenheter, rum, materiel och annat, måste man räkna med att vid en uppjagad sinnesstämning hos stora delar av befolkningen fruktan för repressalier av olika slag kan avhålla även dem, som i och för sig äro beredda att frivilligt fullgöra den allmänt medborgerliga plikten att på dylikt sätt bistå polismakten. Det måste antagas, att detta skulle ställa sig annorlunda, om i lag fastsloges en principiell skyldighet för de enskilda att vid här avsedda tillfällen mot ersättning tillhandahålla vad som för polisverksamhetens uppehållande erfordras. En sådan skyldighet finge givetvis förknippas med möjligheter att i yttersta nödfall utkräva densamma, men förmodligen skulle blotta förekomsten av dessa möjligheter merendels vara tillfyllest. Det viktigaste med en lagstiftning av antydd innebörd synes således vara att fastslå själva principen. Den närmare reglering i vissa avseenden, som erfordras för de mera sällsynta fall, då skyldigheten behövde uttryckligen utkrävas, torde med hänsyn härtill icke behöva göras vidlyftig utan överhuvud kunna begränsas till att ge den rättsliga möjligheten till ett sådant utkrävande samt att skapa de garantier för de enskildas intressen, som därvidlag äro behövlige.

En lagstiftning av förevarande art är tydligen att jämföra med expropriationslagstiftningen; i båda fallen anses ett allmänt intresse vara så starkt, att

de enskilda göras skyldiga att till förmån för detta — mot full ersättning — avstå sin personliga egendom. Den rekvisitionslagstiftning, som hos oss träder i tillämpning vid krigstid, ligger principiellt på ett annat plan, bland annat på den grund att rekvisition icke i alla fall förutsätter att full ersättning lämnas och således i viss mån innebär en slags beskattning av de enskilda. Tydiligen företräder emellertid den ifrågasatta lagstiftningen vissa jämförelsepunkter med rekvisitionslagstiftningen, och viss ledning i fråga om särskilda detaljer har därför kunnat hämtas från denna (bland annat lag den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov — nr 43/1895 — med ändringar nr 44/1898, 262/1915 och 298/1916).»

Ett från berörda utgångspunkter av utredningsmännen utarbetat lagförslag finnes fogat vid propositionen (sid. 16).

Ingen av de därefter hörda myndigheterna — statskontoret, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser samt generalstabschefen — framställde erinran mot genomförande i huvudsak av en sådan lagstiftning, som i promemorian föreslagits.

Departementschefen anför i propositionen:

För egen del kan jag beträffande den ifrågavarande lagstiftningens behövlighet och allmänna innebörd väsentligen ansluta mig till de synpunkter, vilka uttalats i promemorian. Jag framhåller därvid, att det viktigaste med den lagstiftning, som jag således anser böra komma till stånd, synes vara att fastslå själva principen om skyldighet att i förevarande fall tillhandahålla förnödenheter m. m. samt att den närmare regleringen därför torde böra göras så enkel som möjligt. Det synes mig också välbetänkt att i görligaste mån anpassa förfarandet efter den ordning, som vid frivilliga överenskommelser tillämpas, så att någon skarp gräns mellan frivilliga och icke frivilliga upplåtelser ej behöver framträda.

Över ett med hänsynstagande till vissa i yttrandena framställda erinringar omarbetat lagförslag har utlåtande avgivits av lagrådet, som därvid lämnat förslaget utan erinran, fränsett en mindre jämkning.

Angående lagförslaget närmare innehåll och innebörd kan utskottet inskränka sig till att hänvisa till texten här ovan samt den i propositionen lämnade specialmotiveringen; och får utskottet i avseende å motiveringen till motionen hänvisa till densamma.

Utskottet.

Utskottet har vid granskning av lagförslaget icke funnit anledning till erinran däremot och får alltså hemställa,

A) att förevarande proposition må av riksdagen bifallas;

B) att den i ärendet väckta motionen må anses besvarad genom utskottets hemställan under A).

Stockholm den 9 maj 1932.

På sammansatta stats- och första lagutskottets vägnar:

G. A. BJÖRKMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från statsutskottet:

första kammaren: herrar *C. G. Hammarskjöld, Carlsson* i Gävle, *Björck** och *Nordborg**;

andra kammaren: herrar *Törnkvist* i Karlskrona, *Strindlund, Andersson* i Höör och *Järte*;

från första lagutskottet:

första kammaren: herrar *Schlyter, Anderson* i Hägelåkra, *Borell** och *Larson* i Lerdala;

andra kammaren: herrar *Björkman, Lindqvist* i Halmstad, *Hedlund* i Östersund och *Jonsson* i Risinge.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.